PROGRAM PROTI ŠIKANĚ

Č.J.: 2543 /2026 SVPD

školní rok 2026/2027

Dětský domov se školou a Základní škola Dobřichovice
Pražská 151, 252 29 Dobřichovice

Zpracoval školní metodik prevence: Mgr. Veronika Brémová

Příloha Minimálního preventivního programu pro školní rok 2026/2027

1. Úvod a účel programu

Program proti šikaně je součástí Minimálního preventivního programu DDŠ a ZŠ Dobřichovice. Popisuje systém prevence, včasného zachycení a řešení šikany a dalších forem vztahového násilí ve škole, v rodinných skupinách i při akcích pořádaných zařízením. Jeho cílem je vytvářet bezpečné, respektující a předvídatelné prostředí, ve kterém jsou projevy ubližování zachycovány včas a řešeny jednotně, s důrazem na ochranu dítěte a obnovu bezpečí ve skupině.

Program vychází z platného metodického rámce MŠMT pro prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních a je přizpůsoben specifickým podmínkám dětského domova se školou.

2. Základní charakteristika zařízení

Dětský domov se školou je součástí zařízení Dětský domov se školou, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna Dobřichovice. Poskytuje komplexní výchovnou, vzdělávací a odbornou péči dětem s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou a dětem s komplexními psychickými, behaviorálními, vztahovými a psychosociálními potřebami.

Kapacita zařízení je 24 míst. Klienti jsou rozděleni do tří rodinných skupin a tří tříd základní školy. Preventivní práce proto probíhá nejen v rámci vyučování, ale také v každodenním životě rodinných skupin, v individuální a skupinové odborné práci, komunitách, zážitkových, sportovních a volnočasových aktivitách.

Zkušenosti školního roku 2025/2026 ukázaly zvýšenou potřebu práce s agresivním chováním, opakovanými útěky, experimentováním s návykovými látkami, sebepoškozováním a dalšími závažnějšími projevy rizikového chování. V oblasti prevence šikany je proto zásadní důsledně rozlišovat mezi jednorázovým konfliktem či agresivním incidentem a šikanou jako vztahovým a skupinovým jevem a současně nepodceňovat žádné projevy opakovaného ubližování, ponižování, nátlaku nebo sociálního vylučování.

3. Vymezení základních pojmů

3.1 Šikana

Šikana je záměrné ubližování jednomu dítěti nebo skupině dětí, které se zpravidla opakuje nebo má tendenci se opakovat a je spojeno s nerovnováhou sil. Může mít podobu fyzickou, verbální,

psychickou, sociální, sexuální nebo elektronickou. Důležitým znakem je, že ohrožené dítě se obtížně brání a jednání pro něj představuje významnou psychickou, sociální nebo tělesnou zátěž.

3.2 Co je potřeba od šikany odlišit

- běžný konflikt mezi dětmi, při kterém jsou síly relativně vyrovnané a obě strany mají možnost se bránit;
- jednorázový agresivní incident, který je nutné řešit, ale sám o sobě nemusí znamenat šikanu;
- vzájemné škádlení, pokud je skutečně oboustranné a všichni zúčastnění jej vnímají jako přijatelné;
- sociální odstup nebo nezapojení dítěte, pokud není vedeno záměrem mu ublížit, ponížit jej nebo jej systematicky izolovat.

Rozlišení je důležité pro volbu intervence. I situace, která nenaplňuje znaky šikany, však může vyžadovat okamžité pedagogické či odborné řešení.

3.3 Formy šikany

- Verbální a psychická – nadávky, zesměšňování, ponižování, vyhrožování, pomluvy, manipulace.
- Sociální – izolování, vylučování ze skupiny, ignorování, vytváření tlaku proti jednotlivci.
- Fyzická – bití, strkání, omezování pohybu, poškozování či odebírání věcí.
- Kyberšikana – ubližování prostřednictvím sociálních sítí, chatů, herních platforem, zpráv, fotografií či videí.
- Sexualizované ubližování – nevhodné sexuální poznámky, nátlak, doteky, sdílení intimního obsahu nebo jiné překračování hranic.

4. Specifika prevence šikany v DDŠ

Prevence šikany v DDŠ musí vycházet z individuálních potřeb klientů a z vědomí, že část dětí přichází s dlouhodobě rozvinutými vzorci rizikového chování, zkušeností s násilím, narušenou důvěrou ve vztazích nebo obtížemi v regulaci emocí. Preventivní působení proto nespočívá pouze v kontrole chování a sankcích, ale také v budování bezpečných vztahů, rozvoji schopnosti rozpoznávat a vyjadřovat emoce, zvládat konflikt, respektovat hranice a hledat jiné strategie než agresi, nátlak či ponižování.

Významným ochranným faktorem je stabilní a jednotný přístup pracovníků. Personální změny a fluktuace mohou zvyšovat nároky na předávání informací a kontinuitu práce, proto je důležité

průběžné vzdělávání pracovníků, sdílení postupů a funkční spolupráce školy, výchovy a odborného týmu.

5. Cíle programu pro školní rok 2026/2027

- včas zachytit projevy šikany, vztahového násilí a sociálního vylučování;
- sjednotit postup pracovníků při podezření na šikanu a při jejím řešení;
- důsledně rozlišovat konflikt, agresivní incident a šikanu a volit odpovídající intervenci;
- posilovat bezpečné vztahy mezi klienty a mezi klienty a dospělými;
- rozvíjet u klientů empatii, seberegulaci, respekt k hranicím, schopnost komunikovat potřeby a řešit konflikty;
- věnovat zvýšenou pozornost kyberšikaně a vztahovým rizikům v online a herním prostředí;
- zajistit ochranu dítěte, které je šikanou ohroženo, a následnou práci s dítětem, které ubližuje, i s celou skupinou;
- průběžně vzdělávat pedagogické a odborné pracovníky v oblasti šikany, agrese, krizové intervence a práce se skupinovou dynamikou;
- propojovat prevenci šikany s cíli MPP 2026/2027, zejména s prací s agresí, regulací emocí a budováním bezpečného klimatu.

6. Systém prevence

Prevence probíhá kontinuálně ve škole i ve výchovném úseku. Témata nejsou omezena na jednorázové programy, ale jsou přirozeně začleňována do každodenní práce s klienty.

- pravidelné sledování vztahů a atmosféry ve třídách a rodinných skupinách;
- individuální rozhovory s klienty a dostupnost psychologické, etopedické a preventivní podpory;
- komunitní a skupinová práce, třídnické hodiny a reflexe vztahových situací;
- nácvik komunikace, řešení konfliktů, práce s emocemi, empatií a osobními hranicemi;
- preventivní práce s kyberšikanou, bezpečím na sociálních sítích a herních platformách;
- smysluplné sportovní, kreativní, zážitkové a volnočasové aktivity;
- schránka důvěry a jasná informace klientům, na koho se mohou obrátit;
- pravidelné sdílení relevantních informací mezi školou, výchovou a odbornými pracovníky při zachování potřebné důvěrnosti;
- další vzdělávání pedagogických a odborných pracovníků.

7. Varovné signály

Pozornost pracovníků by měly zvýšit zejména změny, které se opakují, kumulují nebo nemají jiné zjevné vysvětlení:

- náhlé vyhýbání se konkrétním dětem, místům nebo činnostem;
- zhoršení nálady, stažení, úzkost, plačtivost nebo zvýšená podrážděnost;
- opakované poškození či ztráty osobních věcí;
- nevysvětlená zranění;
- ponižování, zesměšňování, nátlak nebo příkazy ze strany vrstevníků;
- systematické vyčleňování ze skupiny;
- náhlé změny v online chování, obavy z telefonu, chatu či herní komunikace;
- neochota sdělit, co se ve skupině děje, případně výrazný strach z následků sdělení.

8. Krizový plán – postup při podezření na šikanu

8.1 Co udělá pracovník bezprostředně

1. Zastaví probíhající ubližování a zajistí bezprostřední bezpečí všech zúčastněných.
2. Podle situace oddělí ohrožené dítě od dítěte či dětí, které ubližují, a zajistí dohled.
3. Při zranění nebo akutním psychickém ohrožení zajistí odpovídající zdravotní či krizovou pomoc.
4. Bez zbytečného odkladu informuje vedení zařízení a školního metodika prevence; podle situace psychologa, etopeda a další členy odborného týmu.
5. Zaznamená základní fakta: co bylo pozorováno nebo oznámeno, kdy, kde a kdo byl přítomen. Oddělí vlastní pozorování od sdělení druhých.
6. Neprovádí společnou konfrontaci dítěte, které je ohroženo, s dítětem, které je podezřelé z ubližování.

8.2 Ověření a šetření situace

7. Rozhovor s dítětem, které situaci oznámilo, a s ohroženým dítětem probíhá v bezpečném prostředí, bez nátlaku a s důrazem na ochranu.
8. Následují individuální rozhovory s vhodnými svědky. Svědci nejsou předčasně konfrontováni mezi sebou.
9. Teprve poté probíhají oddělené rozhovory s dítětem či dětmi podezřelými z ubližování.
10. Tým vyhodnotí, zda jde o konflikt, jednorázovou agresi, počáteční šikanu nebo závažnou/pokročilou šikanu, a stanoví další postup.

11. O šetření je vedena přiměřená písemná dokumentace.

8.3 Závažná nebo pokročilá šikana

Při brutálním násilí, vážném ohrožení zdraví, skupinovém násilí, podezření na trestný čin nebo situaci, která přesahuje odborné možnosti zařízení, je prioritou ochrana dítěte a stabilizace situace. Zařízení bezodkladně zapojuje vedení a odborný tým a podle povahy situace Policii ČR, OSPOD, zdravotnické služby nebo další odborné instituce. Vyšetřování nesmí ohrozit dítě ani umožnit domluvu zúčastněných.

9. Práce s jednotlivými aktéry po incidentu

9.1 Dítě ohrožené šikanou

- zajištění bezpečí a zvýšeného dohledu podle potřeby;
- individuální psychologická nebo jiná odborná podpora;
- pravidelné ověřování, zda ubližování skutečně ustalo;
- zapojení dítěte do rozhodování o praktických opatřeních, pokud je to vzhledem k věku a situaci možné;
- zamezení sekundární viktimizaci, zlehčování nebo nucenému usmiřování.

9.2 Dítě, které ubližuje

- jasné pojmenování nepřijatelnosti chování a přiměřené důsledky v souladu s pravidly zařízení;
- individuální práce s motivy a spouštěči chování;
- rozvoj náhledu, odpovědnosti, empatie, regulace emocí a alternativních strategií zvládání;
- podle potřeby psychologická, etopedická, psychiatrická nebo jiná odborná péče;
- průběžné sledování dalšího fungování ve skupině.

9.3 Třída nebo rodinná skupina

Po zvládnutí akutní situace následuje práce s celou skupinou zaměřená na obnovu bezpečí, pravidel a vztahů. Volba metody se řídí závažností a dynamikou situace. Společné setkání nesmí být využito k veřejnému odhalování, obviňování nebo nucené konfrontaci ohroženého dítěte s dítětem, které mu ubližovalo.

10. Výchovná a ochranná opatření

Opatření se volí individuálně s ohledem na závažnost jednání, jeho opakování, věk a potřeby klienta a bezpečí skupiny. Jejich cílem není pouze sankce, ale zejména zastavení ubližování, ochrana ohroženého dítěte, převzetí odpovědnosti a změna dalšího chování.

- opatření vyplývající z vnitřního řádu a pravidel zařízení;
- zvýšený dohled a organizační opatření k oddělení aktérů, pokud je to potřebné;
- individuální výchovná a odborná práce;
- zapojení zákonných zástupců, OSPOD a dalších relevantních subjektů;
- v závažných případech spolupráce s Policií ČR nebo zdravotnickými službami.

11. Spolupráce a odpovědnost pracovníků

Každý pracovník, který zachytí podezření na šikanu nebo závažné vztahové násilí, má odpovědnost situaci nepřehlížet, zajistit bezpečí a předat informaci kompetentním osobám. Vlastní šetření závažnějších případů má být koordinováno školním metodikem prevence a vedením zařízení ve spolupráci s psychologem, etopedem, sociálním pracovníkem a dalšími pracovníky podle konkrétní situace.

Vzhledem ke zkušenostem z předchozího školního roku je pro rok 2026/2027 důraz kladen na jednotnost postupů, pravidelné předávání informací, podporu pracovníků při zvládání krizových situací a další vzdělávání v oblasti agrese, šikany, sebepoškozování, návykových látek a krizové intervence.

12. Spolupráce se zákonnými zástupci a odbornými institucemi

Zařízení podle povahy situace spolupracuje se zákonnými zástupci, OSPOD, Policií ČR, pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, zdravotnickými zařízeními a dalšími odbornými službami. Kontakty na spolupracující instituce jsou vedeny a aktualizovány v Minimálním preventivním programu.

13. Evaluace programu

Účinnost programu bude v průběhu školního roku 2026/2027 průběžně vyhodnocována na základě pozorování klimatu tříd a rodinných skupin, počtu a charakteru zachycených incidentů, individuálních rozhovorů s klienty, zpětné vazby pracovníků a zkušeností odborného týmu.

Pozornost bude věnována nejen počtu případů, ale také rychlosti jejich zachycení, funkčnosti přijatých opatření a tomu, zda se podařilo obnovit bezpečí ve skupině.

Závěry evaluace budou využity při aktualizaci Minimálního preventivního programu a Programu proti šikaně pro následující školní rok.

14. Kontakty pro děti a pracovníky

Klienti jsou průběžně informováni o možnostech, kam se mohou obrátit uvnitř zařízení: učitel, vychovatel, asistent pedagoga, školní metodik prevence, psycholog, etoped, sociální pracovník, vedení zařízení a schránka důvěry.

Externí krizové a poradenské kontakty jsou vedeny na preventivní nástěnce a v aktuálním Minimálním preventivním programu.

Mgr. Veronika Brémová
školní metodik prevence

Mgr. Soňa Novotná
vedoucí ZŠ Dobřichovice

Bc. Lucie Řezníčková
vedoucí DDŠ Dobřichovice